

Глава 7

Учество во политиката

Вовед

Сликата покажува маж и жена со поддршка од девојче и момче, како ги промовираат нивните ставови во јавност. Постерот на мажот го покажува глобусот како симбол за светот, а жената го насочува вниманието на ѕвездата на нејзиниот постер, кој го држи момчето. Можеби овој симбол одговара со површината на која стојат. Нивните изрази на лицето се пријателски, нема трага од непријателство. Возрасните и децата учествуваат во политиката. Тие го практикуваат нивното право на мирно протестирање во јавност. И двете страни се од двата пола, затоа ова не е проблем за половоста. Двете групи се натпреваруваат – за внимание и поддршка од мнозинството. Тие се во директна конфронтација, така што не се вмешани ниедни медиуми, политички партии или групи од интерес.

Четворицата стојат на површина која наликува на неправилна ѕвезда. Симболот може да се протолкува на различни начини. Можеби ја претставува заедницата која на граѓаните им дава чувство на припадност и создава рамка на права, одговорности и должности. Свездата исто така може да го претставува „подиумот“ на кој граѓанинот стои кога говори во јавност. Ако некој не се качува на подиумот тогаш нема да биде слушнат и ќе мора да ги прифати одлуките кои ќе се направат. Граѓаните можат да учествуваат во политиката на различни начини. ОДГ/ОЧП се концентрира на активно, директно учество. Учество во политиката е право на и децата, не само на возрасните. За да се направи ова потребно е разбирање на проблемите и внимателно расудување. Политичкото учество во демократијата треба да се учи во училиштата, што значи дека училиштата треба да функционираат како микро-општества за учениците да можат да учествуваат во раководењето со училишните работи.

Во демократските училишта како и во демократското општество, не треба да се плашине од расправата и контроверзијата, дури и караницата и конфликтот, туку тие треба да се гледаат како нешто нормално, дури и корисно во демократското одлучување. Решавањето на судирите на идеи и интереси е основниот метод на решавање проблеми и правење одлуки. Ако интересите и приговорите не се артикулираат, тие нема да бидат земени предвид. Во отворено општество, хармонијата – „општото добро“ – не може да се наметне, туку за него треба да се преговара. Контроверзијата и конфликтот не се штетни ако се поддржани со култура на расправа, решавање конфликти и компромис.

Вежбите се концентрираат на норми и начини на политичко учество. Ова им помага на учениците да ги ценат нивните можности за учество во нивната заедница.

Вежба 7.1. – Сид на тишината

Образовни цели	Учениците стануваат свесни за нивните концепти за демократијата.
Ресурси	Големи листови хартија прикачени на сидот и маркери (за група од петмина)

Процедура

1. Учениците прават групи од петмина. Секоја група седи во полукруг околу табла прикачена на сид. Тие треба да напишат една реченица, во тишина и во определено време, од типот: „Демократијата е...“
2. Учениците одговараат на речениците или зборови кои веќе се запишани.
3. По поминувањето на времето за пишување, секој ученик бира и чита реченица која тој/таа не ја напишал/а. Учениците ги споделуваат резултатите на часот.
4. Се разменуваат мисли:
 - „Јас научив...“
 - „Јас открив...“
 - „Јас би сакал/а да дискутирам...“

Варијација

Наместо користење постери на сидот, учениците седат околу една маса и пишуваат на голем лист хартија.

Општа информација

„Сид на тишината“ е метод за „бура на идеи“ кој може да се користи на почетокот на одредена лекција или за клучни концепти како што се демократијата, диктаторство, правда, мир, образование, еднаквост, слобода, итн.

Методот им користи на учениците кои се помалку екстревртни или сакаат да имаат време за размислување пред да кажат нешто. Овие ученици често не се во предност, поради ораторската и фронталната организација на часот.

Вежба 7.2. – Моите чувства кон диктатурата

Образовни цели	Учениците можат да ги дефинираат и оценат елементите на демократијата и диктаторството. Учениците прават намерен избор на вредности и дискутираат за нив.
Ресурси	Постери и маркери или табла и креда.

Процедура

1. Учениците имаат задача да ги дефинираат карактеристиките на диктаторството.

Листата може да содржи точки како што се следните:

<ul style="list-style-type: none">- антисемитизам- етничко чистење- мачење- условување- култот кон моќта, индивидуата или војската- гледање на критицизмот како деструктивен	<ul style="list-style-type: none">- улогата на жените како размножувачи- репресија на сексуалните малцинства- потчинување на авторитетот- притисок за конформирање од средината- потребата да се биде воден- отфрлање на малцинствата
---	--

2. Осврнувајќи се на листата, учениците се обидуваат да го одговорат прашањето, „До кој степен ме засега оваа ситуација?“
3. Учениците имаат задача да ги сместат овие ставки на скала, почнувајќи од ставката за која имаат најголеми чувства.

Продолжение и варијација

Карактеристиките на диктатурата можат да се поврзат со примери од вести, филмови или записи.

Може да се направи истата вежба за демократијата.

Вежба 7.3. – Прашалник за ставовите кои треба да се променат

Образовни цели	Учениците можат да размислат за нивните лични ставови и слободно да ги изразат. Учениците можат да слушаат други ученици, без разлика дали се согласуваат или не.
Ресурси	Материјали за ученици: „Прашалник за ставовите кои треба да се променат.“

Забелешка за наставникот

Информација за основните политички ставови

Ставот е тенденција да се искаже мислењето или да се усвои одредена форма на однесување. Тој е резултат на социјалната интеграција и личната историја и затоа е помалку совесен од идеологијата. Ставовите ги водат нашите перцепции, расудувања и делувања.

Целта на оваа вежба е со помош на изразување на мислењето да се види до кој степен една личност е за или против социјална промена. Промената сама посебе не е ни добра ни лоша работа, а целта не е да се осудуваат, ниту оценуваат учениците. Треба да се запамети дека резултатите од ваков „политички лакмусов тест“ не треба да се сфаќаат пресериозно, посебно ако учениците не се целосно свесни за последиците од исказите во прашалникот.

Вистинското прашање е: зошто, што, кога и како да се промени. Моделите на политичка мисла кои служат како водилки за политичките ставови се развиле уште од ерата на Француската и Американската револуција. Скицата која следи може да служи како груб пример, но не е замена за читање на оригиналните извори.

Прогресивниот став води до верување дека промените се посакувани. Може да биде *револуционерен* или *реформистички*, зависно од итноста и искористените средства. За револуционерниот став, ако е потребно дури и насилството не е исклучено. За реформистичкиот став промената е посакувана, но без радикален конфликт со минатото.

Од друга страна, *конзервативниот* став ја цени традицијата и го претпочита искуството пред теоријата. Тој може да го претпочита статусот кво или реакциониот став. Да се претпочита статусот кво значи да се прифати сегашната состојба, иако таа е несовершена. Може да се предложи органскиот раст како начинот за промена (Едмунд Бурк). Основна грижа е државата да е силна и агилна, за да не е оптоварена од пристрасни интереси и претерано учество. Реакциониот став пак, ја отфрла сегашната состојба на нештата: се смета дека извршувањето на промените било грешка и се тежнее кон враќање кон предходна фаза.

Револуционерниот и *реакциониот* став се доктринарни, т.е. фундаменталистички, што значи дека ја бранат позицијата со идеолошка основа, без земање на моменталната реалност во предвид.

Другите се попрагматични и ги одредуваат нивните позиции со анализа на моменталните последици.

Оваа вежба може да служи како општо упатување со кое учениците ќе го разберат постоењето на различни модели на политичка мисла и ќе станат свесни за нивните лични преференции и тежнења. Во политичкиот живот, ставовите често ќе бидат мешавина меѓу различни модели на политичка мисла, на пр. нео-либерализам, екологизам, технократизам.

Процедура

1. Учениците ги одговараат прашањата. Пишуваат број пред секој исказ, за да го покажат нивниот став. Кодот кој го користат е следниот:
 - 5 – Целосно се согласуваат со исказот.
 - 4 – Воглавно се согласуваат со исказот.
 - 3 – Воглавно се неутрални кон исказот.
 - 2 – Воглавно не се согласуваат со исказот.
 - 1 – Целосно не се согласуваат со исказот.
2. Учениците го пресметуваат збирот, кој го покажува нивниот политички став.
 - 100 – 80: револуционерен
 - 80 – 60: реформистички
 - 60 – 40: за статус кво
 - 40 – 20: реакционен.Дали има некои значајни издвојувања меѓу учениците, посебно меѓу момчињата и девојчињата?

Продолжение

Работење со текстови: во зависност од тоа како се користи вежбата – како вовед или премин – се препорачува работа со текст како вовед или продолжение на оваа вежба. За напредните класови, може да се користат извадоци од писатели како што се Лок, Бурк, Маркс. Понатаму, како алтернатива за помлади ученици може да се користат изјави од политичари или партиски претставници за одреден проблем. Исто така видете ја следната вежба.

Варијација

Овие прашања може да се формулираат со користење локални проблеми. Кое било од прашањата може да служи како почеток на дебата.

Материјали

(видете ја следната страна)

Материјал за ученици

Прашалник за ставовите кои треба да се променат

1. Жената треба да може да се стерилизира, без дозвола од нејзиниот сопруг.
2. Информациите за контрацепција треба да се достапни за сите млади девојки од четиринаесет години па нагоре.
3. Лесните дроги треба да се легализираат.
4. Во демократиите референдумите треба да се можни во секое време.
5. На криминалците им е потребна медицинска нега наместо казна.
6. Смртната казна треба да е целосно забранета.
7. Големите компании треба да се национализираат.
8. Бракот меѓу луѓе од ист пол треба да се легализира.
9. Не треба да има назначување на полот при понуди за работа.
10. Треба да се забранат добротворните организации. Државата е должна да им помага на непривилегираниите.
11. Просечниот човек не треба да биде раководен или контролиран.
12. Учениците треба да учествуваат во водењето на нивното училиште.
13. Треба да се укинат оцените и сертификатите.
14. Секому треба да му се гарантира минимален приход, без разлика на пол, возраст или професија, па дури и тој/таа да одлучи да не работи ништо.
15. Децата треба да се одгледуваат во повеќе вери симултано. Тие ќе изберат кога ќе бидат возрасни.
16. Политичките лидери треба да го следат советот од научниците за употребата на научните откритија.
17. Човечките суштества се сите родени со ист потенцијал.
18. Приватниот имот треба да биде забранет, а да се воведат државен имот.
19. Никој нема право да го наметне своето мислење на друга личност.
20. Треба да се спречи сето производство со загадување, каков и да е моменталниот економски ефект.

Вежба 7.4. – Проект со планирање⁷

Образовни цели	Учениците ги разбираат структурите на заемната зависност во заедницата во период на промена. Учениците разбираат дека секоја одлука ги засега сите членови во заедницата. Ако одлуката треба да се прифати и поддржи, сите членови на заедницата треба да ја разберат и да имаат можност да учествуваат во процесот на одлучување.
Ресурси	Опис на вистински или фиктивен проект за планирање на урбана населба. Во предвид треба да се земат социјалните, економските, демографските, транспортните и други проблеми. Наставникот треба да подготви комплет на карти за актерите во играњето на улоги. Следните примери можат да му дадат идеја на читателот за тоа како може да се симулира вистински плански проект во играње на улоги.

Забелешка за наставникот

Има многу скриени цели во оваа вежба. Се остава на наставникот да одлучи кои од овие елементи треба отворено да се дискутираат, а кои се само помош за наставникот да разбере и да им објасни на другите кој е потенцијалниот ефект врз учењето.

1. Учениците ја развиваат волјата за слушање и разбирање различни гледишта и интереси, без разлика дали се согласуваат или не се согласуваат со нив.
2. Учениците учат да ги предвидат последиците и резултатите од опциите во процесот на одлучување.
3. Учениците го искусуваат носењето одлуки во демократски рамки. Ова треба да е баланс од учествувањето и ефикасноста (пр. секој треба да каже нешто, но треба да има временско ограничување за секој исказ и целиот процес).
4. Основно проникнување: во отворено, т.е. општество на учење, општото добро не е одредено од ниеден авторитет, туку тоа се одредува со привремена одлука која е отворена за ревизија ако излезат нови проблеми.

Процедура

1. Учениците се делат на парови. Секој пар добива копија од проектот и една од картичките. Еден пар на ученици претседава со дебатата која следи.
2. Паровите прават список од сите придобивки и проблеми поврзани со проектот.
3. Тие тоа го прават од перспектива на личноста чија улога исполнуваат.
4. Тие прават заедничка одлука за или против проектот (15 минути).
5. Еден по еден, секој пар ја претставува неговата позиција и ги објаснува неговите причини.
6. Во дебатата, секој пар треба да каже што би сакал да се изврши. Треба да има временско ограничување за секој ученик и целата дебата.
7. Учениците гласаат за да одлучат дали проектот ќе се имплементира или не.

⁷ Адаптирано од С.Фонтен, *Education pour le développement humain*, De Boeck, 1996.

Последователна работа

8. Дали има други групи чии мислења треба да се ислушаат?
9. До кој степен вашето мислење беше под влијание од другите?
10. Дали одредени интереси од некоја група влијаат на други групи?
11. Дали има групи чии интереси заслужуваат повеќе внимание?
12. Дали има групи чии интереси ретко или воопшто не се слушаат?
13. Дали решението кое мнозинството го изгласа го претставува најдоброто решение за целото општество?

Продолжение

1. Индивидуалните ученици имаат одредена улога без поддршката на партнерот.
2. Играњето на улоги вклучува слушање на експерти кои можат да посочат на специфични аспекти од проектот.
3. Дел од класот има улога на порота или локален парламент кој ја носи конечната одлука, без застапување на одредени групи со интерес (репрезентативна демократија).
4. Двајца или тројца ученици се новинари и гледачи. Тие даваат повратна информација за процесот на одлучување и улогите на учениците.
5. Ако се симулира вистински процес на одлучување во играта, може да се поканат локалните политичари или новинари на дискусија со учениците.
6. Овој модел може да се користи за организација на вистински процес на одлучување во училиштето.

Материјал за наставници

Прашања за правење на картички за играта

1. Вие сте наставник:
 - Дали гледате причини за тоа зошто проектот би бил добра идеја?
 - Дали мислите дека може да претставува проблеми?
2. Вие сте сопственик на мал бизнис:
 - Дали гледате причини за тоа зошто проектот би бил добра идеја?
 - Дали мислите дека може да претставува проблеми?
3. Работите во здравствен центар.
4. Работите како ѓубреција.
5. Вие сте возач на автобус.
6. Вие сте скорашен доселеник од друг регион или држава и барате работа.
7. Вие сте млади луѓе кои работат во населбата.
8. Вие сте менаџер на мала компанија.
9. Вие сте политички претставник.
10. Итн.

Вежба 7.5. – Ние и светот

Образовни цели	Учениците испитуваат како другите држави и далечните настани влијаат на заедницата. Учениците подобро ја разбираат структурата на заемна зависност во светот. Нееднаквата распределба на моќ и нееднаквиот процес на развој бараат разбирање на светско ниво и соработка во духот на човековите права.
Ресурси	Локални весници, карта на светот, самолеплива лента и маркери во боја, игла, конци.

Процедура

1. Учениците се групираат по четворица. Тие сечат статии кои покажуваат дека друг дел од светот влијае на нивната заедница и дека нивната земја и другите земји влијаат една на друга.
2. Проблемите:
 - економски проблеми
 - политички проблеми
 - проблеми со миграција
 - загадување
 - културолошка размена
 - туризам
 - воена акција, итн.
3. Учениците ги класифицираат статиите според клучните зборови кои се избрани за да се прикаже одреден тип на влијание и ги бојат зборовите.
4. Учениците ги бираат најзначајните статии и ги лепат на картата на светот која е на сид. Тие прават линии со игла и конец за да ја поврзат секоја статија со нивната земја.
5. Пленарна сесија.
 - Со кој дел од светот направивте најмногу врски?
 - Кои видови на врски се најчести? Зошто?
 - Дали има дел од светот со кој нема ниедна врска? Зошто?

Продолжение

Учениците наоѓаат информација за политичките и/или економските системи кои се актуелни во земјите со кои имаат врски.

Тие можат да видат дали имало други врски во минатото.

На часовите по странски јазик, може да се користат материјали од странски весници или интернетот.

Оваа вежба може да служи како вовед за проблемот со нееднаквиот развој и распределбата на моќ во светот.

Нашата перцепција за светот е водена од информациите кои ги добиваме од втора рака – од медиумите. Само помислете каде ќе бевте ако ги знаевте само оние делови од светот кои

сами сте ги виделе. Па, што ни кажуваат медиумите и кои информации не ни ги предаваат? Дали некој треба да ги контролира медиумите? Цензор? Или доволна е конкуренцијата меѓу различните весници? Колку се моќни медиумите? Дали може да живееме без нив? Може да се постават други слични прашања, но нив треба да ги постават учениците а не наставникот. Ако учениците сфаќаат колку е ограничена нивната директна перцепција, тие можеби самите ќе почнат да поставуваат прашања за улогата на медиумите.

Вежба 7.6. – Дали треба да учествуваме во политиката?

Образовни цели	Учениците ги формираат нивните мислења за тоа дали е важно да се учествува во владеењето. Учеството може да се одвива на многу начини. Ние го дефинираме учеството како учествување во јавниот живот на вашата заедница и општество. Некои луѓе мислат дека е важно да се учествува, а други не. Учениците треба да разберат дека политичките одлуки ги засегаат нив, без разлика дали тие учествуваат во одлучувањето или не.
Ресурси	Картички со улоги за играта.

Процедура

1. Четворица ученици кои се во улоги разговараат како скоро пристигнати граѓани во држава која е во создавање.
2. Учениците дискутираат за прашања кои произлегуваат со играта (ако е потребно со упатувања од наставникот) како што се следните:
 - Кои се четирите главни погледи во врска со учеството кои граѓаните ги изразуваат? Дали се согласувате? Зошто или зошто не?
 - Што ќе изгубат четворицата граѓани ако не учествуваат? Која корист ќе ја имаат со учествувањето?
 - Која корист ќе ја има новоформираната држава од граѓаните кои учествуваат?
 - Кои се можните ризици или загуби ако некој одлучи да учествува?
 - Земајќи ги во предвид предностите и недостатоците, дали мислите дека вреди да се учествува?
3. Со дискусија или предавање, учениците можат да дојдат до следниот заклучок:
Владата влијае на животите на луѓето на многу начини. Со учеството во владеењето луѓето можат да имаат глас за одлуките кои ги носи владата. Во секое општество некој прави одлуки. Ако луѓето одберат да не учествуваат, тие нема да имаат збор за тие одлуки. Овие одлуки можат да вклучуваат нешта како:
 - колку даноци треба да плаќаат граѓаните
 - дали општеството ќе се вклучи во војна
 - кој ќе ги поседува и контролира природните ресурси на државата.

Во зависност од тоа како е владата структурирана, одлуките можат да се прават на повеќе нивоа, вклучувајќи ги национално, регионално и локално ниво. Некои одлуки, како што се тие за воена моќ, често се прават на национално ниво, додека пак тие во врска со транспортот и патиштата често се прават регионално. Одлуките како што се тие за собирањето на ѓубре, често се прават локално.

Материјали

(видете ја следната страна)

Играње на улоги: четворицаграѓани пристигнуваат во новоформирана држава

Претпоставете дека само што сте пристигнале во новоформирана држава. Едвај чекате да почнете да создавате ново општество. Сте чуле дека има многу можности за создавање на добра влада. Потоа го наслушнувате следниот разговор меѓу група на луѓе кои исто така се новодојденци:

Граѓанин 1:

„Во државата од која потекнувам, никој не се грижеше за политиката и владеењето. Секогаш бевме презафатени со секојдневниот живот. Затоа и тука не би се грижел многу за политиката.“

Граѓанин 2:

„Така е во нашата држава... и никогаш не разбрав што се случуваше меѓу лидерите. Тие направија работата да изгледа толку комплицирана и нам ни беше многу полесно да не се трудиме да разбереме.“

Граѓанин 3:

„Епа, во нашата држава беше поинаку. Се трудевме, но луѓето кои имаа моќ не ни даваа да се вклучиме и ни се закануваа ако се обидевме. Така што на крајот се откажавме од обидите да учествуваме.“

Граѓанин 4:

„Во мојата држава имавме избори и нашите лидери ни ветуваа добра влада. Но никогаш не испадна така. Лидерите ја користеа власта да се збогатат. Сите лидери се корумпирани.“

Вежба 7.7. – Како власта влијае на вашиот живот?

Образовни цели	Учениците разбираат дека владата влијае на нашите животи во скоро секој возможен аспект (<i>tua res agitur</i>). Светот во кој живееме е направен од човекот и од нас зависи што ќе правиме со него. Намерното политичко одлучување е потребно поради нашата зголемена зависност едни од други, од локално на глобално ниво. Демократијата најдобро може да ги земе во предвид конкурентните интереси и да ги интегрира во задоволителен компромис – под услов сите групи да бидат слушнати.
Ресурси	Не треба.

Процедура

1. Учениците треба да сфатат до кој степен нивните животи зависат од владата. Следните прашања би можеле да им помогнат; тие може да се одговорат на часот или во мали групи кои би ги презентирале резултатите во пленарна сесија.
2. - Раскажете некој ваш скорашен ден – каде бевте, што носевте, видовте, јадевте, рековте, научивте и направивте. Наброете дали владата влијаела на некоја од работите кои ги споменавте, влучувајќи ја националната, регионалната и/или локалната власт.
- Земете во предвид дека вашата влада е демократија во која сите граѓани имаат еднакви можности да учествуваат без да се прекршат нивните човекови права. Кои работи од тие што ги наброивте, а врз нив влијаела владата, мислите дека треба да се променат? Објаснете зошто мислите така.
3. Учениците веројатно ќе го постават прашањето – како луѓето можат да учествуваат во демократска власт. Наставникот треба да даде некои информации, дали преку предавање или со прирачници и работни листови.
Резултатот би бил следниот: многу луѓе веруваат дека најголемата можност да се учествува во власта се нуди во слободна и отворена демократија. Овој тип на владеење значи дека самите луѓе имаат моќ и владеат, обично преку владеење на мнозинството. Некои земји се демократии само во форма, а луѓето не можат навистина да учествуваат. Во еден демократски систем, граѓаните можат да бираат различни начини на учество, а некои можеби ќе изберат воопшто да не учествуваат.
Демократијата најдобро може да ги земе различните и конкурентни интереси во предвид и да бара решенија – под услов сите страни да ги искажале своите гледишта. Мора да се обрне посебно внимание на послабите групи, кои не се во позиција да прават притисок и чии интереси обично се занемаруваат (проблемот со ексклузија).

Вежба 7.8. – Начини на учество во демократијата

Образовни цели	Учениците поврзуваат различни форми на политичко учество со човековите права.
Ресурси	Листа на можни форми за политичко учествување.

Процедура

1. Секој ученик пишува список со сите начини и активности со кои тој/таа мисли дека луѓето можат да учествуваат во процесот на демократско одлучување.
2. Учениците прават групи од четворица. Тие ги споредуваат списоците, дискутираат и се обидуваат да се согласат за еден список.
3. Групите го споредуваат нивниот список со начини на учество со тој во материјалот за ученици.

Продолжение

Учениците можат да ги обработат следните прашања:

1. Дали верувате дека некои од формите на политичко учество погоре се човекови права? Дали сите форми треба да се заштитени со закон? Објаснете зошто и зошто не.
2. На кој начин можете да учествувате во демократијата во вашата земја? Дали има начини на учество кои вам не ви се достапни? Објаснете.
3. Дали законите треба да го штитат правото да не се учествува? Објаснете.

Материјали

Материјал за ученици

Учеството може да има многу форми како што се:

- читање за проблемите и лидерите
- пишување за проблемите и лидерите
- дебатирање за проблеми
- работа во заедницата како поддршка за одредена кауза или протест против власта
- формирање или приклучување на политички партии или други организации
- присуство на политички или месни состаноци
- станување лидер на политичка партија, трудова организација или месна организација
- гласање на избори
- правење кампања за тие кои се кандидираат
- кандидирање и служење ако сте избран/а
- плаќање на данокот
- лобирање
- служење на воена служба
- користење на правните канали како што се контактирање на владини органи, изнесување на случаи на суд, итн.
- протестирање со демонстрации, бојкоти, штрајкови итн.

Вежба 7.9. – Политички циклус

Образовни цели	Учениците се способни да го применат моделот на политичкиот циклус на примерите за процес на политичко одлучување. Учениците стануваат свесни за нивните можности за интервенција и учество во процесите на одлучување.
Ресурси	Материјали за ученици: „Моделот на политички циклус“. Хартија, маркери, ножици, лепило.

Процедура

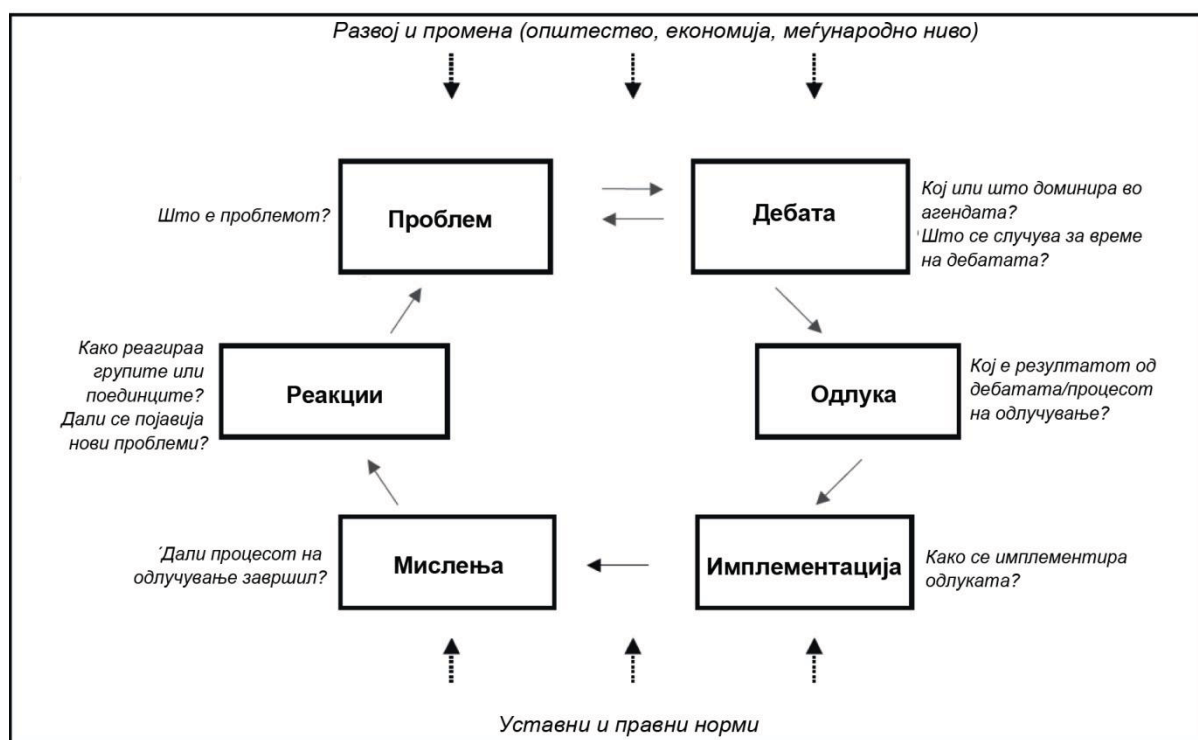
1. Наставникот го претставува моделот на политички циклус, користејќи еден од следните пристапи:
 - Наставникот го применува дедуктивниот, систематски пристап: тој/таа прави предавање⁸ и учениците ја применуваат алатката која ја добиваат.
 - Наставникот го применува индуктивниот пристап: тој/таа почнува со пример или посочува на знаењето и искуството кое учениците веќе го имаат. Ова може да е актуелен проблем, одлука која ја поддржуваат или не или проблем за кој се грижат. Одлуката во училиште може да биде почетна точка. Наставникот продолжува со предавање, внимавајќи на контекстот кој го даваат учениците.

Кој пристап и да се искористи, учениците добиваат примерок од материјалот „Модел на политички циклус“.

2. Учениците го применуваат моделот. Може да се дадат различни задачи:
 - Учениците го користат моделот како алатка за активно и структурно читање на весникот. Со работа во групи од 4-6 ученика, тие го проучуваат весникот од предходните денови и забележуваат примери за секоја од шесте фази. Тие ги залепуваат написите на нивните постери и ги презентираат во пленарната рунда.
 - Учениците следат некој процес на одлучување за одреден проблем. За ова може да е потребен материјал кој покрива поголем временски период и затоа постарите весници се исто така корисни. Книгите и интернетот можат да бидат важни извори. Оваа вежба може да се развие во истражувачки проект.
3. Овој модел може да служи како почетна точка за дискусија: во кои фази на процесот на одлучување можеме да интервенираме? Наставникот треба да објасни дека двете фази “одлука” и „имплементација“ се зависни од политичкиот систем (освен ако одлуката се направи со народно гласање). Но граѓаните можат да интервенираат во другите фази.

⁸ Видете „Основна информација за наставници“ (во делот за материјали за оваа вежба).

Материјали

Моделот на политички циклус: основна информација за наставници

Политичкиот циклус е модел. Тој функционира како мапа, што значи дека одбира некои аспекти од реалноста, а отфрла други. На овој начин сликата станува јасна, но корисникот не треба никогаш да го замени моделот со реалноста. Во овој случај, моделот се концентрира на политиката како процес за одлучување и решавање на проблеми. Неговиот фокус не е на политиката како борба за моќ, иако овој аспект се појавува. Шесте категории водат до клучните прашања кои помагаат при анализа на политичкото одлучување: учениците треба да постават понатамошни прашања кои се поврзани со контекстот.

Моделот ни дава идеален тип на опис на процесот на политичко одлучување. Прво, политичкиот *проблем* мора да влезе во јавната агенда. Проблемот со создавањето на агенда е доста поврзан со политичката моќ. Проблемите не постојат како такви; тие мора да се одредат и прифатат. Конкурентните интереси и вредностите играат важна улога, бидејќи одредувањето на проблемот силно влијае на резултатот на одлуката. На пример, сиромаштијата може да се дефинира како напад на човековите права или како мотивација за луѓето сами да си ја кројат судбината. Првиот поглед значи дека на сиромашните луѓе им е потребна поддршка, додека пак вториот поглед препорачува да не им се помага на сиромашните многу, бидејќи со тоа ќе станат мрзливи. Клучниот проблем со правењето на агенда е прикажано од двојните стрелки меѓу категориите *проблем* и *дебата*.

Дебатата се одвива во одредени услови. Овде е битна рамката на моделот: социјалниот, економскиот и интернационалниот развој ги одредуваат податоците. А уставните и правните

норми ги одредуваат правилата. Кој може да учествува во дебатата? Кој го одлучува тоа? Овие прашања помагаат да се разбере резултатот од дебатата, крајната одлука. Кој учествуваше во дебатата? Кои интереси беа во прашање? За што требаше да се преговара? Дали беше возможно да се најде компромис?

Имплементација: Како се имплементира/ше одлуката? Дали произлегоа потешкотии или конфликти? Дали имплементацијата ги исполнува намерите на тие што одлучиле?

Мислења: Како „падна“ одлуката? Чии интереси беа засегнати - поволно или неповолно? Кои вредности беа вклучени?

Реакции: Дали имаше реакции од поединци и/или колектив, организирани реакции од групи? Дали ја поддржуваат или отфрлаат одлуката? Пример може да се протести, демонстрации, писма до уредници на весник, одлуки од суд, штрајкови, емиграција, повлекување на инвеститори, кршење на законот, итн.

Проблем: Дали на крајот се реши основниот проблем? Дали се создадоа некои несакани или непредвидени ефекти? Дали произлезе нов проблем од реакциите на одлуката и имплементацијата? Политичкиот циклус завршува ако се решил проблемот. Многу често почнува нов циклус со нов последователен или непредвиден проблем.

Учениците треба да разберат дека политичкиот циклус покажува како и каде можат граѓаните да учествуваат во политиката. Ние можеме да ја дадеме нашата дефиниција за проблемите кои заслужуваат политичко внимание и бараат јавни ресурси за нивното решавање. Ние можеме да учествуваме во дебатата, да го формираме нашето мислење за одлуката и да го поддржиме или осудиме начинот на кој таа се имплементира. Со тоа, ние ги практикуваме нашите човекови и граѓански права. Демократијата зависи од активните демократи.